

Hvilken plass har kirken og staten i samfunnet i dag?

Førte Luthers lære Vesten bort fra tyrannenes, inkvisitorennes, og samvittighets-forfølgernes kvelertak?

«To-regimentslæren» som basis for kristen åndskamp

Den vest-europeiske (og ikke minst den norske) forståelse av forholdet mellom Guds lov og verdslige lover er de siste 500 årene blitt preget på en avgjørende måte av Martin Luthers utmeisling av «to-regimentslæren». Her finner vi en basis for åndskampen som kirken er kalt til å utkjempes i dag.

Denne lære har bidratt til å skape den nødvendige forståelse blant kristne av i hvilken grad det verdslige regiment og det åndelige regiment griper inn i hverandre. Det har således ledet den vesteuropeiske verden bort fra tyrannenes, inkvisitorennes, og samvittighets-forfølgernes kvelertak.

I Norge valgte grunnlovsfedrene – 300 år etter Martin Luther – å gi landet den evangelisk-lutherske kristendomsforståelse, der «to-regimentslæren» er fundamentert, som en etisk basis.

Barth og Luther

Imidlertid dreide ikke den protestantiske reformasjon seg bare om Luther, men også om Johannes Calvins reformerte forståelse. Og det er ingen tvil om at mye av den sterke evangelikale og karismatiske vekst i vår tid mottar impulser også herfra.

400 år etter Luther og Calvin utmeislet teologen Karl Barth en annen modell, informert av Calvin, men også av Luther. Barth har hatt stor innflytelse på 1900-tallets teologi, og han ble beskrevet av Pave Pius XII som den største teolog siden Thomas Aquinas.

I motsetning til Luther insisterer Karl Barth på at både kirken og staten eksisterer i den samme sfære, under Guds nåde, som uttrykkes gjennom lov og evangelium.

Uttrykt innenfor Barths metafor er kirken i den indre sirkel innenfor den ytre sirkel av det ikke-kristne: «Det sivile samfunn deler både en felles opprinnelse og et felles sentrum med det kristne samfunn».

Barth stadfester at begge samfunn har én Herre (Kristus), og de eksisterer begge ved hans autoritet: De deler den samme basis og det samme håp. Barths politiske teologi er fundamentalt basert på en positiv vurdering av staten som en guddommelig forordnet gave med Jesu Kristi kongedømme som fundament og endemål.

Staten forstås ikke som Guds «merkverdige verk», men den har større avstand fra Gud enn kirken fordi den er i Guds rikes ytre sirkel.

TOREGIMENTS-LÆREN: Den vest-europeiske (og ikke minst den norske) forståelse av forholdet mellom Guds lov og verdslige lover er de siste 500 årene blitt preget på en avgjørende måte av Martin Luthers utmeisling av «to-regimentslæren».

Likevel er ikke dette en kvalitativ, men en kvantitativ forskjell. Distinksjonen mellom kirken og staten er ikke metafysisk (=oversanselig) eller ontologisk (=alle tings innerste vesen), men funksjonell og epistemologisk (=erkjennelsesteoretisk).

Kirken tjener staten ved at den er «alle staters opprettholdelse». Dette skyldes at Barth så på evangeliet som «den sanne og eneste virkelige kilde og norm for all menneskelig lov, endog i denne tidsalder». Dermed anklaget han Luther for kvietisme/passivitet som kom til uttrykk ved de dystre konsekvenser innfor nazi-Tysklands fremvekst under Hitler.

Barth ser på staten som forløperen til det himmelske rike, samt på kirken som en profetisk røst til staten. Dette leder imidlertid ikke til en ny kristenhet, fordi Barth ser ikke frem til et rike laget ved menneskehender, men til et Guds teokrati.

Barth ser syndefallets konsekvenser i både kirken og staten: 1) Den hedenske stat og 2) Kirken som et stakkarslig vitnesbyrd.

Sammenholdt med Luthers «to-regimentslære», som spiller en så stor rolle i norsk forståelse, blandet Barth sammen distinksjonen mellom lov og evangelium, og han anerkjente ikke Luthers forståelse av at de to regimenter er multi-dimensjonelle: Ontologisk (=alle tings innerste vesen), soteriologisk (=frelseslæren), og epistemologisk (=erkjennelsesteoretisk).

«To-regimentslæren»

Grunnlaget for to-regimentslæren finner vi i Jesu ord i Matteus 22:21. Der heter det: «Så gi keiseren det som tilhører keiseren, og Gud det som tilhører Gud.» (Bibelselskapet 2011).

To-regimentslæren kan utlegges slik:

«Gud styrer verden gjennom to regimenter, det verdslige og det åndelige. Gjennom det åndelige regiment uttrykkes en etisk basis, som med fordel kan anerkjennes også i det verdslige regiment.»

For det første, denne etiske basis

forplikter det verdslige regiment på de fundamentale prinsipper om livsrett, menneskeverd og menneskerettigheter, naturretten, og maktfordelingsprinsippet.

For det andre kan følgende slås fast: Retten til liv hører prinsipielt sett hjemme i det verdslige regiment (dvs. Norges Lover). Statens første plikt er å beskytte liv og menneskeverd. Her oppstår en situasjon med nødverge/nødrett dersom staten forsømmer sin første og fremste plikt.

For det tredje, hva så med regelen om å lyde Gud mer enn mennesker? Denne regelen representerer slett ikke noen krenkelse av det verdslige regiment. I hele vår vestlige demokratiske tradisjon, og som basis for alle Grunnlovens paragrafer, ligger denne regel: At makten må begrenses av retten, at retten setter grenser for statens makt.

I kristen tenkning er det fundamentalt å erkjenne: Hvis noen byder deg å synde, er det ingen makt som har rett til å byde deg å gjøre noe galt.

Her oppstår en plikt innenfor det verdslige regiment til å markere retten, om nødvendig med sivil ulydighet.

Da er det ikke et overgrep fra kirkens side, men et grunnleggende prinsipp innenfor den vestlige demokratiske tradisjon.

Stilt overfor brudd på grunnleggende menneskerettigheter har man lov til, og tidvis plikt til, å møte det med sivil ulydighet.

I Martin Luthers forklaring til det femte bud i Den store katekismen sier han: «Med rette kaller Gud dem mordere som ikke vil råde eller hjelpe en som er i nød og fare for legeme og liv». Videre sier Luther: «Og hvis du ser en uskyldig som blir dømt til døden, eller kommer i lignende nød, og du ikke redder ham om det står i din makt, så har du drept ham. Og det vil heller ikke hjelpe deg at du sier du ikke har hjulpet til med råd og dåd, for du har unnlatt å yte ham den hjelp som kunne ha reddet livet hans.»

Konklusjon: «To-regimentslæren» gir oss en teologisk sunn modell og et praktisk redskap for vårt gudgitte engasjement i åndskampen for Norge og Europa i dag!

AV JAN-AAGE
TORP, styreleder
i Kristen Koalisjon
Norge (KKN)

